

OPAŚĆ (63) *vb pf*

o oraz a jasne.

inf opaść (6), opadnąć (1); opaść : opadnąć *FalZioł* (1:1). ◇ *fut* 2 *sg* opadniesz (1). ◇ 3 *sg* opadnie (9). ◇ 3 *pl* opadną (7). ◇ *praet* 1 *sg m* opadłem (2). ◇ 3 *sg m* opadł (5). *f* opadła (3). *n* opadło (5). ◇ 3 *pl m pers* opadli (3). *subst* opadły (18). ◇ *plusq* 3 *pl subst* opadły były (1). ◇ *con* 3 *sg f* by opadła (1). ◇ 3 *pl subst* by opadły (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

I. Intransit. (52) :

1. Wykonać ruch w dół; *cadere Vulg, PolAnt; decidere, defluere Vulg; cessare, deferri PolAnt* (33) : *Roresco*, [...] ut terra rorescens, *Rofá* opadła. *Mącz* 358c.

opaść z kogo, z czego (8): Już cudze obercuchy dawno z niey opadły. *RejWiz* 98; *Leop Act* 12/7; *BibRadz Act* 12/7; *BielKron* 52; *BudBib* I 102a *marg*; *SkarŻyw* 152; *WujNT Act* 12/7; A teraz pás łłábieie/ chce mi z niego [*brzucha*] opásć/ Przetoż bázrom trofkiwy/ czym wżdy go mam nápásć. *PaxLiz* C4.

opaść komu (2): Y opadły mu łańcuchy z rąk. *BudNT Act* 12/7; *PaxLiz* C4.

Fraza: »opadły łańcuchy« = *ceciderunt catenae Vulg, PolAnt* (4): thedy opadły łańcuchy z rąk iego. *Leop Act* 12/7; *BibRadz Act* 12/7; *BudNT Act* 12/7; *WujNT Act* 12/7.

W przén (2) : Bo ci mieczem pobići dawno leżą w ziemi/ Kiedy y Sokół [*twierdza moskiewska*] opadł *KochJez* B2.

W porównaniu (1): á wffýftko rycerftwo ich opádnie/ iáko opáda lift z Winá y z Figi. *Leop Is* 34/4.

a. *Oderwawszy się spaść (o liściach, płatkach kwiatów itp.)* (12) : á około latorofli kwiatek białawy, gdi kwiatek opadnie/ thedi nanim iagody zielone zoftaią. *FalZioł* I 114a; *WróbŻołt* 1/3, Bv; *Leop Is* 28/4; *BibRadz Is* 18/5; y w winnicy twoiey nie zbieray gronek ktore przed tim lámy opadły były. *RejPos* 68.

opaść od czego (1): *Mącz* 429a *cf W przén*.

opaść z kogo, z czego (5): *FalZioł* I 68d; *KrowObr* Av; Podle rzeki [...] wroftą drzewá owocowe káždego rodzáiu/ s ktorych lifcie nigdy nie opádnie *RejAp* 188; *RejZwierc* 21v; *SkarKazSej* 682b.

W porównaniu (1): Pátrzcie ná blifką łásiedzką ziemię Węgrow niegdy bogátych y możnych. Ná ono złote iábłko ktoleftwa [!] ich/ iáko ná obleciáły dom/ iáko ná dąb z ktorego liście opadły *SkarKazSej* 682b.

W przén (1) : Est iam annus ut repulsam tulit, Iuz temu rok yeft yáko opadł od doftoyności/ yáko go nie chciano na doftoyność prziyąc *Mącz* 429a.

b. *Wypaść (o włosach, pierzu itp.)* (6) : Włofam opadnąć niedopuszcza. *FalZioł* ꞥc; Gdy vwarzyfz rzeżuchę w winie á tym winem włofi zmaczałz, vmocnia ie y opaść niedopuszcza. *FalZioł* I 90a; *Oczko* 10v.

opaść z kogo (1): A lkoro z niey opadło ono pyękne pirze *RejWiz* 98.

opaść na kim (1): Miefzkał y ná iednym bągniłku, ktore zowią Orygárium: gdzie prze łmrod y złe powietrze łpuchł był/ y włofy wżytkie ná nim opadły *SkarŻyw* 573.

Fraza: »włosy opadną, opadły« (2): A kto tego zámieľzka/ przyydzie mu mdłość oczu/ boleść: [...] włosy opadną/ boleść zębów/ káľzel/ remá y inne niedoľtátki. *SienLek* 15v; *SkarŻyw* 573.

c. Oderwawszy się zniknąć (o trądzie, bielmie itp.); spargere PolAnt [z kogo, z czego] (3) : y opadło bielmo z oczu ie⁸⁰ *BibRadz Tob* 11/10; *RejZwierc* 64v; *BudBib Tob* 11/10.

2. Zwiędnąć, uschnąć; decidere Vulg (1) :

W porównaniu (1): Abowiem weľzło łośńce z vpalenim/ y vfufzyło trawę/ y kwiat iey opadł/ y zginęła ona śliczność oblicza iego: ták teź bogáty w drogách fwoich vwiednie. *WujNT Iac* 1/11.

3. Obniżyć się, zmniejszyć, zapaść w głąb; deficere PolAnt (8) : Tákowego vmárłego nigdym ia nie widziaľ/ twarz ńie nie przemieniľá/ [...] oczy nie opadły nos ńie nie oboľtrzyľ *HistRzym* 17.

opaść z czego (3): A zátym Noe poznaľ iż wody opadły z źiemie. *BibRadz Gen* 8/11, *Gen* 8/8; *SkarŻyw* 270.

opaść na czym (1): opadły wody ná ziemi [*imminutae sunt aquae super terram*]. *Leop Gen* 8/13.

Fraza: »wody opadły, woda nie mogła opaść« = *cessaruent a. imminutae sunt aquae Vulg; defecerunt aquae PolAnt [szyk zmienny] (6:1): Leop Gen 8 arg, 13; Tákże wody tám y fám płynące/ zśiekły z źiemie/ á przy ľkończeniu puľtoru ľtu dni opadły. BibRadz Gen 8/3, Gen 8/8, 11; BielKron 8v; SkarŻyw 270.*

4. Zmniejszyć się, zaniknąć, schudnąć, amitti Mącz, Cn; emacrari, gracilescere, macere, macescere, macrescere Cn (6) : Kobyľki kiedy opadły/ A nie miały co by iádły: Bardzo się ľą zátroľkáły *BierEz Mv; Leop Iob* 19/20; *Mącz* 66b; daľ iey [...] oney ńie wody nápic od ktorey mięľo opadło/ á wnethki vľchnęľá *HistRzym* 64v.

Szereg: »ścieńczeć a opaść« (2): Gdy nagle pierfi zcieńczeięá á opadną. Tegofz dnia odeflcia [*plodu*] trzeba ńie bać. *FalZioľ V* 31, V 31.

5. Być ogarniętym; corripui, obruei Mącz [czym] (3) : Madeo [...] Moknę, ľeľtem mokrym, opadłem defzczem. *Mącz* 203b, 346b, 361d.

6. Po wykonaniu ruchu w dół zatrzymać się w nowym położeniu (1) : Ieľfi ńie piwá obiady/ Wáruy byś ze wľchodu nie spady. Ieľfi ľtąd zlećifz ľokole/ Pewne opadnieľz ná dole. *RejZwierc* 237.

II. Transit. Napaść, otoczyć; ogarnąć; circumvenire Mącz, Cn; adoriri, assequi, offundere Mącz; ambire, cingere, claudere, includere Cn [w tym: kogo, co (9)] (11) : *RejRozm* 394; *Circumvenire per insidias*, Chytrze á táyemnie opaść/ ogárnąć/ obtoczyć. *Mącz* 482c, 140a, 243c; *KlonŻal* C4; *PudľFr* 43; Opádli duľze mą/ peľni ochoty Nieprzyiaćiele *GrabowSet Ov; KmitaSpit* C3v; Zárázem go opádli, miłośćiwác ieli, Z goľpody ná goľpodę prowadząc po nocy *CiekPotr* B3.

opaść z czym (1): Gladiis aliquem adoriri, S mieczem kogo opaść/ S mieczem ńie ná kogo rzućić. *Mącz* [269]a.

W porównaniu (1): Kiedy cię więć opadną/ iákoby ľczenięťá. *KochFr* 130.

Synonimy: **I. 1. zlećić; 2. uschnąć, zwiędnąć; 3. spłynąć; 4. schudnąć; 5. ogarnąć; II. napaść, okrążyć, otoczyć.**

Formacje współrdzenne cf 2. PAŚĆ.

Cf OPADŁY, OPADNIENIE, OPADNIONY